

O BAJKAMA – IZ DRUGOG UGLA

(Eric Braun, *Trust Me, Jack's Beanstalk Stinks! The Story of Jack and the Beanstalk as Told by the Giant*, 2012; Jessica Gunderson, *Really, Rapunzel Needed a Haircut! The Story of Rapunzel as Told by Dame Gothel*, 2014; Nancy Loewen, *Believe Me, Goldilocks Rocks! The Story of the Three Bears as Told by Baby Bear*, 2012, *No Lie, I Acted Like a Beast! The Story of Beauty and the Beast as Told by the Beast*, 2013, *Seriously, Snow White was So Forgetful! The Story of Snow White as Told by the Dwarves*, 2013, *Frankly, I Never Wanted to Kiss Anybody! The Story of the Frog Prince as Told by the Frog*, 2014, *No Kidding, Mermaids are a Joke! The Little Mermaid as Told by the Prince*, 2014; Trisha Speed Shaskan, *Seriously, Cinderella is So Annoying! The Story of Cinderella as Told by the Wicked Stepmother*, 2012, *Honestly, Red Riding Hood was Rotten! The Story of Little Red Riding Hood as Told by the Wolf*, 2012, *Truly, We Both Loved Beauty Dearly! The Story of Sleeping Beauty as Told by the Good and Bad Fairies*, 2014; North Mankato, Picture Window Books)

Stoljeće u kojem živimo opsjednuto je bajkama. Ovaj, kako ga naziva jedan od vodećih stručnjaka za bajke Jack Zipes, veliki kulturni tsunami preplavio je gotovo sve medije, od videoigara i stripova, do televizijskih serija, filma i književnosti, stvarajući pritom nebrojene reinkracije, adaptacije i druge (manje ili više inovativne) verzije poznatih priča. Međutim, poigravanje i eksperimentiranje s konvencijama

žanra bajke, prepoznatljivim likovima i tematsko-motivskim sklopovima nipošto nije novina. Nova je tek golema popularnost koju su reinkracije bajki stekle posljednjih desetljeća. Među učestalim strategijama za kojima suvremeni/e autori(ce) posežu kad iznova ispisuju poznate priče naročito se ističu modernizacija (smještanje priče u suvremeni kontekst), obrtanje rodni i/ili moralnih uloga, te pripovijedanje priče iz očista pojedinih likova. Potonja strategija čini narativnu osnovicu ovdje prikazane serije humorističnih slikovnica *The Other Side of the Story* (Druga strana priče).

Objavljivana u razdoblju od 2012. do 2014. godine, serija *The Other Side of the Story* obuhvaća deset slikovnica nadahnutih poznatim bajkama i pričama („Jack i stabljika graha“, „Matovilka“, „Zlatokosa i tri medvjeda“, „Ljepotica i Zvijer“, „Snjeguljica“, „Kraljević žabac“, „Mala sirena“, „Pepeljuga“, „Crvenkapica“ i „Uspavana Ljepotica“), koje autorski potpisuju Eric Braun (1), Jessica Gunderson (1), Nancy Loewen (5) i Trisha Speed Shaskan (3). Pripovjedački glas u svakoj slikovnici pridaje se liku koji u tradicionalnoj, popularnoj inačici priče zauzima sporednu ulogu (npr. medvjedić iz „Zlatokose“, kraljević iz „Male sirene“), odnosno ulogu antagonista (npr. div iz „Jacka i stabljike graha“, mačeha iz „Pepeljuge“) i koji, odbacujući tradicionalnu verziju kao puku puku izmišljotinu, čitatelju/ici otkriva „pravu istinu“. Pritom se navodni zlikovci pokazuju kao dobronamjerni (Majka Gothel Matovilku u toranj zaptvara kako bi ju zaštitila od ljudi koji od njene kose žele napraviti perike) ili žrtve okolnosti (div iz „Jacka i stabljike graha“ pati zbog ljudskog zadirkivanja), a (navodni) protagonisti (ovdje potisnuti u drugi plan) dobivaju niz humorističnih odlika i navika: Pepeljuga je, primjerice, nevjerojatno rastresena i brbljava, Snjeguljica je zaboravna (tri puta nasjeda na kraljičine smicalice jer zaboravlja da ne smije raz-

govarati s neznancima), a Crvenkapica tašta. U najboljoj postmodernističkoj maniri, autorefleksivne i duboko inter/metatekstualne priče iznose se u prvo-me licu, pri čemu se pripovjedači(ce) obraćaju čitate-lju/ici, s eksplicitnim ciljem ispravljanja navodne nepravde, odnosno popravljanja vlastite ili tuđe loše reputacije koja se često predstavlja kao posljedica nesporazuma. Izravna i prisna komunikacija s čita-telji(ca)ma započinje već u naslovima slikovnica – dodatno poentiranim završnim uskličnikom – koji redovito uključuju razne čestice, priloge i izraze koji-ma se kreira dojam uvjeravanja, kao i neformalan, razgovorni ton (zbilja, doista, vjerujte mi, ozbiljno, iskreno, itd.).

Općenito uzevši, ove alternativne verzije ne pred-stavljaju prevelik niti odveć radikalan odmak od tek-stova s kojima uspostavljaju intertekstualni dijalog. Drugim riječima, osnovni zapleti i struktura priča ostaju manje-više isti, uz izuzetak pokojeg humori-stičnog obrata i modifikacije nesretnog kraja koji tradicionalne bajke obično rezerviraju za antagoniste (Snjeguljičina pomajka tako nije prisiljena plesati do smrti u užarenim cipelama, već ju ostali gosti otjera-ju sa Snjeguljičine svadbe gađajući je pecivom). Ne-ke su priče (blago) osuvremenjene pa je tako, primje-rice, zlatna lopta iz „Kralja žapca“ zamijenjena lop-ticom za baseball, a Zlatokosa u kuću medvjeda upa-da „oboružana“ mobitelom. Kao naročito inventivna i zabavna izdvaja se reinkripcija „Pepeljuga“ Trishe Speed Shaskan, u koju je upletena blaga parodija Di-sneyjeve animirane adaptacije spomenute bajke (Pe-peljuga si tako samo umišlja da može komunicirati sa životinjama): ne samo da Pepeljuga nije sluškinja u vlastitom domu već joj priče koje neprestano izmi-šlja odvrćaju pažnju, pa umjesto da čisti neprestano brblja o stvarima koje su joj navodno ispričale ptice i miševi. U duhovitom obratu na kraju priče sretan kraj nije rezerviran samo za Pepeljugu, jer se njenom

udajom maćeha i polusestre (na njihovo veliko zado-voljstvo i olakšanje) napokon rješavaju blagoglago-ljive sustanarke.

Predstavljanje dobro poznate priče iz alternativne vizure naizgled je jednostavna ali vrlo efektna strate-gija koja otvara prostor za razne kreativne interven-cije u intertekst, slobodno poigravanje bajkovitim rekvizitorijem i variranje tema i motiva iz štiva s ko-jim su čitatelji(ce) idealno upoznati/e, sve uz sasvim legitimno objašnjenje da će jednu te istu priču svatko ispričati na svoj način, ovisno o vlastitom doživlja-ju i ulozi u njoj. U prvi plan izbijaju humor i ludizam kao gradivni principi i oblikovna načela na svim ra-zinama teksta, od jezične do pripovjedne. Zaigran, dinamičan i prpošan jezični izraz očekivano imitira govorni stil, pritom ipak ostajući unutar granica knji-ževnoga jezika. Priče su ispričovijedane kroz jasne, razumljive i sadržajne rečenice, naročito pogodne za mlađe čitatelj(ice). Tekst komplementiraju atraktivni, dinamični crteži živih boja, čime se dodatno pojača-va dojam orijentiranosti na (naj)mlađe čitateljske sku-pine koje se tek pripremaju za samostalno čitanje.

Osim zabave i rasonode, ovdje prikazana serija slikovnica publici nudi i određenu dozu edukacije. Naime, posljednje dvije stranice sadrže pitanja za razmišljanje i raspravu, mali pojmovnik (3–4 osnov-na pojma književne teorije, npr. pripovjedač, lik, per-spektiva), te popis naslova (drugih reinkripcija iste priče) i adresa informativnih mrežnih stranica za daljnje čitanje i istraživanje. Poticajna pitanja pozivaju na usporedbu klasične, popularne verzije odre-đene bajke i njene reinkripcije, kao i na zamišlja-nje alternativnih perspektiva iz koje bi se priču mo-glo ispričati. Pozivajući čitatelj(ice) na uspoređivan-je priče koju su upravo pročitali i njenih inačica stva-ra se svijest o tome da ne postoji jedinstvena, defini-tivna, pa čak ni izvorna verzija pojedine priče (u smislu da je praktički nemoguće utvrditi koja se ina-

čica određenog tipa priče pojavila prva), te naglašava važnost individualnog glasa i očista.

Međutim, iako sadrži hvalevrijednu didaktičnu notu i čitateljsku pozornost skreće na varijabilnost priča i njihove slobodne transmutacije, serija ipak ne zadire dublje u problematiku vlastitog bajkovitog interteksta, propuštajući mogućnost rastakanja njegovih ideoloških potki, tj. propitkivanja postavki tradicionalnog pripovijedanja, prikaza rodnih i društvenih uloga i sl. Odustajući od kritičkog promišljanja predloška i smještajući, umjesto toga, naglasak na sadržajnu/jezičnu dosjetku, *The Other Side of the Story* ne odstupa previše od ostalih suvremenih reinkracija koje posežu za sličnim arsenalom postmodernističkih štoseva. Nadalje, usprkos određenim kreativnim rješenjima i dosjetljivim obratima, slikovnicama nedostaje prava originalnost. Drugim riječima, sve što serija ima za ponuditi već je viđeno: od neočekivanih, humorističnih obrata (npr. Roald Dahl, *Revolting Rhymes / Odvratne rime*, 1982), preko likova koji se izravno obraćaju publici opravdavajući vlastite postupke (npr. Jon Scieszka, *The True Story of the Three Little Pigs / Istinita priča o tri prašćića*, 1989), do uporabe specifičnih izraza uvjeravanja u naslovu (npr. Jennifer Gordon, *Terrible Tales: The Absolutely Positively 100 Percent True Stories of Cinderella Little Red Riding Hood Those Three Greedy Pigs Hairy Rapunzel and... and Gretel as Told at the Beginning of Time / Grozne priče: apsolutno definitivno stopostotno istinite priče o Pepeljugi Crvenkapici ona tri pohlepna prašćića dlakavoj Matovilki i... i Marici ispričane na početku vremena*, 2009).

Ipak, ako ste u potrazi za duhovitim štivom koje će vas razonoditi zanimljivim obratima i neočekivanim dodatcima poznatim pričama, ovdje prikazana serija sasvim je solidan izbor. Sadržajem, opsegom i opremom slikovnice su naročito prikladne za mlađu čitateljsku publiku, čiju pozornost osigurava ležeran

i prislan ton pripovijedanja, te humoristične mrvice razasute na svakoj stranici, kako u tekstu, tako i na atraktivnim ilustracijama.

LITERATURA

Zipes, Jack. 2016. The Great Cultural Tsunami of Fairy-Tale Film. U *Fairy-Tale Films Beyond Disney: International Perspectives*. Ur. Pauline Greenhill, Kendra Magnus-Johnston i Jack Zipes. New York: Routledge, 1–17.

Nada KUJUNDŽIĆ